

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul X, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2009

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Arhivă
- Lucrări publicate
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În primul trimestru al anului 2009:

➤ La **Departamentul de Lexicologie – Lexicografie** s-a finalizat redactarea și revizia Părții a 8-a a Tomului I din ***Dicționarul limbii române (DLR). Litera E*** (cuprinzând 1090 de pagini standard), care a fost expediată Comisiei de etimologii (București, Cluj-Napoca, Iași) la finele primei luni a acestui trimestru. După ședința de analiză a volumului, desfășurată în prima jumătate a lunii martie, au început operațiile de pregătire pentru tipar: corecturi, lectură finală, corelații în cadrul întregului material aferent ***Literei E***. Paralel, au avut loc o serie de dezbateri, având ca obiectiv stabilirea condițiilor necesare actualizării și unificării, din punctul de vedere al normelor lexicografice, a seriei vechi a ***Dicționarului (DA)***, în condițiile în care, în această perioadă, s-a încheiat realizarea primei ediții a ***Dicționarului limbii române***, proiect prioritar al Academiei Române. De asemenea, membrii departamentului implicați în proiectul complex ***eDTLR***

– *Dicționarul Tezaur al limbii române în format electronic* (2007–2010), finanțat de CNMP, și-au continuat activitatea, fără o modificare a obiectivelor generale, în ciuda reducerii drastice a fondurilor pentru anul în curs.

➤ La **Departamentul de dialectologie** s-a continuat redactarea hărților și a textelor de tip material necartografiat din volumul al IV-lea din **NALR. Moldova și Bucovina**; au fost introduse în baza de date redactările reprezentând 11 hărți (răspunsurile la întrebările cu numerele 1247, 1251, 1258, 1290, 1291, 1293–1298 din Chestionar); au fost redactate 11 hărți (cuprinzând răspunsurile la întrebările cu nr. 1325, 1332, 1335–1337, 1339, 1341, 1342, 1347, 1348, 1351) și un număr de 33 de texte de tip material necartografiat (răspunsurile la întrebările cu nr. 1318–1321, 1326–1331, 1333, 1334, 1338, 1340, 1343, 1345, 1346, 1349, 1350, 1352, 1355, 1357–1362, 1364, 1369–1372); redactările au fost introduse în baza de date a lucrării și, pentru ambele secțiuni, s-a continuat fișarea materialului pentru indicele de cuvinte și forme.

➤ La **Departamentul de toponimie** a fost continuată fișarea documentelor editate, pentru *Micul dicționar toponimic al României. Moldova* (DIR, DRH, CDM), rezultând cca 1500 de fișe care s-au vărsat în fișierul dicționarului. A continuat redactarea și completarea documentării și la *Tezaurul toponimic al României. Moldova*. În cadrul proiectului CNCSIS *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)* s-a realizat redactarea parțială a studiului teoretic.

➤ La **Departamentul de istorie literară** s-a început, în colaborare cu departamentul similar de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București, operațiunile pregătitoare pentru realizarea ediției a doua, revăzută și adăugită, din *Dicționarul general al literaturii române* (DGLR), proiect fundamental al Academiei Române. În acest scop, un grup de cercetători a analizat articolele din primele trei volume ale Dicționarului (literele A – K), în scopul stabilirii eventualelor corecturi și completări vizând structura, comentariul critic și informația. Un alt grup completează **Baza de date** a DGLR cu informațiile cuprinse în *Bibliografia Națională. Articole din publicații periodice. Cultură* (anii 1990 – 2008), în vreme ce un alt cercetător verifică și completează lista de articole dedicate ziarelor și revistelor. S-a continuat și colaborarea cu Institutul „G. Călinescu” în vederea terminării operațiunilor de intrare la tipar a volumului al VII-lea (Ț – Z) din DGLR. S-au trimis în teritoriu alte chestionare pentru **Ancheta–Chestionar**

și s-au primit răspunsuri la această operațiune, precum și alte materiale informative de la diverși scriitori. Continuă reinventarierea **Arhivei DGLR**.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** și-a continuat activitatea la proiectele aflate în derulare, după cum urmează: organizarea și sistematizarea documentelor etnologice din colecțiile **AFMB**, prin transpunerea înregistrărilor sonore din sistem analogic în sistem digital și inventarierea, recondiționarea și clasificarea materialelor din fototecă; redactarea informațiilor din colecțiile **AFMB**, pentru lucrările *Folclorul obiceiurilor nupțiale din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, *Folclorul obiceiurilor de naștere din Moldova. Tipologie și corpus de texte* și *Folclorul obiceiurilor funebre din Moldova. Tipologie și corpus de texte*. În luna ianuarie, s-au desfășurat anchete de teren în patru localități din județul Galați, pentru investigarea obiceiurilor de naștere. Membrii departamentului au participat la manifestări științifice (simpozioane, colocvii, conferințe) organizate în Iași și în alte localități din țară.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ◆ Șerban Axinte: *Opera Gabrielei Adameșteanu sau despre depășirea unui blocaj istoric*, în „Observator cultural”, nr. 458, p. 14–15; *Memorie și suspans*, în „Observator cultural”, nr. 459, p. 7; *Grigore Cugler, prin literatură „de unul singur”*, în „Cuvântul”, nr. 378, p. 34; *Romanul antiromanului sau despre gratuitatea sublimă*, în „Tribuna”, nr. 157, p. 4.
- ◆ Luminița Botoșineanu: (în colaborare) *Aspects de la variation diatopique de l'intonation au niveau de la langue roumaine littéraire*, în vol. *La variation diatopique de l'intonation dans le domaine roumain et roman* (materialele Simpozionului Internațional omonim, Iași, 20–21 octombrie 2008), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008 (apărut 2009), p. 21–72.
- ◆ Marius-Radu Clim: (în colaborare) *L'Observatoire européen du plurilinguisme – promoteur de l'identité linguistique et de la communication entre les pays*, în Actele colocviului „Diversité culturelle dans la francophonie contemporaine” (Iași, 27–29 martie 2008), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, p. 275–283.

- ♦ Stelian Dumistrăcel: (în colaborare) capitolul *Histoire des dialectes dans la Romania: Romania du Sud-Est*, din vol. *Romanische Sprachgeschichte/ Histoire linguistique de la Romania. Ein internationales Handbuch zur Geschichte der romanischen Sprachen*, hrsg. von Gerhard Ernst et alii, 3. Teilband, Walter de Gruyter, Berlin – New York, 2009, p. 2459–2478; *Cum se numește orașul nostru?*, în „Dacia literară”, XX, nr. 82 (1/2009), p. 33–34; *Atracții literare... minore: titlurile „cocktail”*, *ibidem*, nr. 83 (2/2009), p. 32–33; *Dănuirea prin cuvinte*, *ibidem*, nr. 84 (3/2009), p. 33–34; *Celui plecat din viață... [Grigore Vieru]*, în „Limba română” – Chișinău, XIX, 2009, nr. 1–4 (163–166), p. 246–248; un număr de 12 articole de cultivare a limbii, publicate în „Ziarul Lumina” (Iași), la rubrica „Lumea cuvântului” între 7 ianuarie și 25 martie 2009.
- ♦ Doina Hreapcă: (în colaborare) capitolul *Histoire des dialectes dans la Romania: Romania du Sud-Est*, din vol. *Romanische Sprachgeschichte/ Histoire linguistique de la Romania. Ein internationales Handbuch zur Geschichte der romanischen Sprachen*, hrsg. von Gerhard Ernst et alii, 3. Teilband, Walter de Gruyter, Berlin – New York, 2009, p. 2459–2478.
- ♦ Ofelia Ichim: (în colaborare) *Mondialisation et droit à la langue*, în Actele colocviului „Diversité culturelle dans la francophonie contemporaine” (Iași, 27–29 martie 2008), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, p. 284–293; (în colaborare) *L’Observatoire européen du plurilinguisme – promoteur de l’identité linguistique et de la communication entre les pays*, în Actele colocviului „Diversité culturelle dans la francophonie contemporaine” (Iași, 27–29 martie 2008), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, p. 275–283
- ♦ Dan Mănuacă: *Eminescologie/ eminescianism*, în „Convorbiri literare”, CXLII, 1/2009, p. 78–80; *Destine frânte (I)*, *ibidem*, 2/2009, p. 85–88; *Pe ecranul eternității*, *ibidem*, 2/2009, p. 57–58; *Destine frânte (II)*, *ibidem*, 3/2009, p. 68–70; *Ce (mai) înseamnă „poet național”*, în „Orizont literar”, II, 1/2009, p. 2–5; *Traducerile germane ale lui Tieck/Baudissin – surse pentru receptarea lui Shakespeare în România*, în „Estudios Filologicas Alemanes”, Sevilla, XVI, 2008, p. 267–275; *Eugen Simion și jurnalele lui Marin Preda*, în vol. *Eugen Simion la 75 de ani*, București, 2008, p. 93–97.
- ♦ Florin-Teodor Olariu: (în colaborare) *L’Observatoire européen du plurilinguisme – promoteur de l’identité linguistique et de la communication entre les pays*, în Actele colocviului „Diversité culturelle

dans la francophonie contemporaine” (Iași, 27–29 martie 2008), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, p. 275–283.

♦ Amalia Voicu: *Elogiile maniei din dragoste*, în „Dacia literară”, XIX, 2/2009, p. 60; *Poeme stătătoare*, *ibidem*, 2/2009, p. 61.

♦ Remus Zăstroiu: *Viața culturală în Iași între 1800 și 1948. Structuri și elemente definitorii*, capitol al volumului *Iași. Destin și devenire istorică*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, p. 270–310.

CĂRȚI

♦ *Dicționarul limbii române (DLR)*. Serie nouă. Tomul IV, *Litera L (L-LHERZOLITĂ)*, București, Editura Academiei Române, 2008, 778 p. Redactori responsabili: acad. Marius Sala, acad. Gheorghe Mihăilă. Redactori: Irina Andone, Lucia Cifor, Marius Radu Clim, Rodica Cocîrță, Elena Dănilă, Mioara Dragomir, Cristina Florescu, Gabriela Haja, Laura Manea, Corneliu Morariu, Eugen Munteanu, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Mioara Vișoianu. Revizori: Doina Cobeț, Elena Dănilă, Eugenia Dima, Mioara Dragomir, Cristina Florescu, Gabriela Haja, Laura Manea, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Victoria Zăstroiu. A colaborat la revizie: Marius Radu Clim. La elaborarea volumului a colaborat și un grup de cercetători de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca. Redactori: Angela Mira, Bogdan Harhătă. Revizori: Ioana Anghel, Felicia Șerban.

♦ *Dicționarul limbii române (DLR)*. Serie nouă. Tomul V, *Litera L (LI-LUZULĂ)*, București, Editura Academiei Române, 2008, 816 p. Redactori responsabili: acad. Marius Sala, acad. Gheorghe Mihăilă. Redactori: Ioana Anghel, Elena Comșulea, Doina Grecu, Rodica Marian, Ion Mării, Mircea Minică, Angela Mira, Felicia Șerban, Valentina Șerban, Sabina Teiuș. A colaborat la redactare: Bogdan Harhătă. A colaborat la verificarea citatelor: Elena Faur. Revizori: Elena Comșulea, Rodica Marian, Angela Mira, Valentina Șerban. Revizie finală: Ioana Anghel, Felicia Șerban. De la Departamentul de lexicologie și lexicografie al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” au colaborat la redactarea volumului: Irina Andone, Lucia Cifor, Mioara Dragomir, Cristina Florescu, Gabriela Haja, Laura Manea, Eugen Munteanu, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Mioara Vișoianu.

♦ *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. Pars VI. Regum I, Regum II*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, 560 p. Coordonatori: Al. Andriescu, Paul Miron, Gabriela Haja. Autorii volumului: Tamara Adoamnei, Mădălina Andronic, Mioara Dragomir, Gabriela Haja, Elsa Lüder, Paul Miron, Alexandra Moraru, Mihai Moraru, Adrian Muraru, Veronica Olariu, Elena Tamba Dănilă. Constultant științific: Eugen Munteanu. Formatul electronic al volumului, pe suport DVD, a fost realizat de Vlad-Sebastian Patraș.

ARHIVĂ PENTRU LINGVISTICA IEȘEANĂ (II)*

Alte dosare cuprind corespondență primită și expediată (concepte și copii dactilografiate), adrese oficiale, însemnări și notițe manuscrise ale profesorului Gheorghe Ivănescu referitoare la trei preocupări ale sale, toate dovedind nu numai erudiție, lărgime a orizontului științific, dar și implicarea sa în activitatea didactică obișnuită, deloc neglijată. Desigur, dovezi mult mai elocvente ale biografiei sale profesionale se păstrează în arhiva Facultății de Litere și cea a Rectoratului, dar nu sunt lipsite de interes nici documentele pe care le semnalăm aici, toate la un loc trebuind să fie cândva valorificate într-o monografie dedicată marelui lingvist ieșean.

Într-un dosar se găsesc informații privind firavele relații științifice pe care un savant lingvist le putea stabili și întreține cu specialiștii din afara țării, în anii izolării și suspiciunii ideologice și politice. Conceptul unei scrisori (din 25 ianuarie 1973), în franceză, către un „cher collègue” neidentificat, ne informează despre completările pe care G. Ivănescu le recomanda pentru o listă a lingviștilor cu inițiala A a numelor, desigur pentru un dicționar al personalităților din domeniu, dovedind o bună cunoaștere a valorii acestora. Aduagă numele câtorva lingviști indieni. Între 2 și 6 octombrie 1974, o delegație de 22 de profesori și cercetători ai Universității din Freiburg (lista lor este copiată de G. Ivănescu) a vizitat Universitatea din Iași, pentru pregătirea unui acord de parteneriat. În zilele de 3 și 4 octombrie, prof. Oswald Szemerényi, directorul Seminarului de lingvistică de la Universitatea germană a stabilit împreună cu prof. G. Ivănescu, asistat de prof. A. Vraciu și lector C. Frâncu, un plan pentru o lucrare comună de lingvistică indoeuropeană referitoare la elementele lexicale împrumutate în limba greacă veche. Prof. Cicerone Poghirc era

---

* Partea I a textului a apărut în BIFR, IX, 2008, nr. 4, p. 20–21.

propus pentru colaborare. În anul următor, ocupat cu alte proiecte urgente (editarea cursului de istorie a literaturii române de la 1800 la 1920 al lui G. Ibrăileanu și a gramaticii comparate a limbilor indoeuropene a lui Th. Simensky), G. Ivănescu nu a putut lucra la această temă și abia în anul 1976 a fost programată o deplasare la Freiburg, împreună cu A. Vraciu, pentru discuții și documentare. Din corespondență rezultă că doar prof. Vraciu lucrase la partea ce-i revenea din proiect și se afla la Freiburg în decembrie 1976, așteptându-l pe prof. Ivănescu, dar acesta nu a putut ajunge acolo până la sfârșitul anului. Motivele nu transpar, dar este probabil că aprobările și viza solicitate nu fuseseră obținute. În mai 1978, Universitatea din Freiburg a aprobat cheltuielile pentru cazarea profesorului timp de două luni, cererea de plecare a fost înaintată rectorului la 28 iunie, dar, din nou, deplasarea nu s-a putut realiza, în 20 septembrie G. Ivănescu anunțând la Freiburg faptul că nici în cursul acestui an vizita nu se va face, întrucât pentru aprobarea vizei erau necesare 6–7 luni (!). În sfârșit, printr-o scrisoare, datată 5 octombrie 1978, Marija Gimbutas de la University of California, Los Angeles, invita pe G. Ivănescu la un simpozion programat pentru septembrie 1979 la Dubrovnik, având ca temă transformările culturii europene între 4000 și 2000 î. Hr. Profesorul a răspuns la 6 noiembrie, propunând două variante de titluri pentru o comunicare referitoare la primele migrații indoeuropene în sud-estul Europei.

În anul 1969, a fost înființată Comisia pentru cultivarea limbii române, în cadrul Secției de științe filologice a Academiei Române. G. Ivănescu a fost președintele subcomisiei pentru limbajul artistic și al criticii literare. Câteva documente (dactilograme-copii și diverse însemnări și concepte, aparținând lui G. Ivănescu) informează despre componența comisiei și subcomisiei, un plan de activitate pe anul 1972 și aprecieri asupra unor aspecte ale cultivării limbii (inclusiv despre exprimarea stângace a unor scriitori de mare valoare, ca G. Ibrăileanu și A. Philippide).

Deși a fost totdeauna acaparat și uneori suprasolicitat în activitatea sa științifică, este impresionantă disponibilitatea lui G. Ivănescu pentru alte diverse activități, între care cea didactică este prioritară. Sunt de interes, mai ales, însemnările profesorului ce consemnează opinii și aprecieri asupra ideilor, afirmațiilor și valorii unor participanți la sesiuni sau ședințe de comunicări ale cadrelor didactice (de la Cercul de lingvistică generală). Scopul cercurilor era acela de a „învăța împreună”, de a distinge ceea ce este just și eronat în lingvistica generală, prin informare și evaluare critică a teoriilor științifice. Un amplu raport de 12 pagini (concept), referitor la activitatea cercului științific studentesc (anul 1973–1974), sublinia

importanța acestei forme de inițiere în cercetare a celor mai buni studenți, modalitate comparată cu seminariile din învățământul universitar de altădată. Cercurile aveau avantajul de a aduna într-un singur eveniment de comunicare studenți din ani diferiți, cu preocupări și chiar de la facultăți diferite. În acel an, funcționau la Filologie nouă cercuri studențești (cel de lingvistică generală fiind efectiv condus de lector C. Frâncu, deși oficial era nominalizat prof. G. Ivănescu). Sunt menționați câțiva studenți cu vocație pentru cercetare (între care și Vlad Cojocaru) și sunt apreciate cele mai active cercuri („strălucit” cel de istorie a literaturii române). Acest *Raport* este cel mai important text care reliefează cu pregnanță implicarea intimă și substanțială a profesorului G. Ivănescu în influențarea, dirijarea și stimularea pentru cercetare a tinerei generații de filologi ieșeni din deceniul al optulea.

NOTĂ. Toate documentele semnalate aici se află în prezent în arhiva Institutului.

Mircea CIUBOTARU

VARIA

- ◆ Sebastian Drăgulănescu a susținut, la data de 23 ianuarie a.c., lucrarea de doctorat cu titlul *Strategii ale comicului în creația lui Mihai Eminescu*, obținând distincția „magna cum laude”.
- ◆ Prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a fost invitat la o serie de emisiuni matinale de cultivare a limbii ale canalului Tele M (Iași).
- ◆ Membri ai colectivului de dialectologie (Doina Hreapcă, Luminița Botoșineanu) au avut o contribuție deosebită la definitivarea pentru tipar a t. XLVII-XLVIII din „Anuar de lingvistică și istorie literară”.

Redacția:

Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja, Ofelia Ichim, Florin-Teodor Olariu

Responsabil de număr: Florin-Teodor Olariu

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE”

STRADA TH. CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700481 • TELEFON: 004.0232/267597

E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com

WEB: <http://www.academiaromana-is.ro/philippide>

ISSN 1582-5019